

משק המים

פעולות ביקורת

נערכה ביקורת שוטפת במקורות, חברת מים בע"מ – בתחומי אספקת מים, עבודות פיתוח, והשברה. נבדקו הניהול והתחזוקה של מפעל המים הארצי על ידי רשות המים הארצית.

מקורות – גביית חובות בעד אספקת מים

תנאי אספקת המים לצרכנים של מקורות, חברת מים בע"מ, מוסדרים בהסכם סטנדרדי הנחתם עם צרכן המים – בעיקר רשויות מקומיות, קיבוצים, מושבים. נקבע בו, שהצרכן מתחייב לפרוע את החשבון בעד צריכת מים תוך 14 יום מיום הגשתו. יפר הצרכן או לא יקיים מאזן סיבה שהיא תנאי מתנאי ההסכם ולא יתקן את המעוות תוך אותו זמן, שמקורות קבעה בהודעתה אליו, תהיה החברה רשאית לצמצם את אספקת המים לצרכן או להפסיקה לחלוטין עד שימלא את התנאי שהפך. אספקת המים לצרכנים מבוצעת מבחינה ארגונית באמצעות ארבע יחידות מינהליות – חבלים לאספקת מים – גליל, צפון, מרכז, נגב.

בחודשים מאי – ספטמבר 1969 נערכה לסירוגין בשלושה חבלים – צפון, מרכז ונגב – ביקורת על האמצעים, שנקטה מקורות לגביית חובות בעד אספקת מים. הביקורת הקיפה את פעולות הגבייה והמעקב של החבלים לגבי חובותיהם של 111 צרכנים – 34 רשויות מקומיות, 19 מושבים וקיבוצים, 58 צרכנים יחידים.

1. החברה אמנם קבעה מזמן לזמן הוראות בדבר האמצעים, שיש לנקוט לגביית חובות מצרכנים, אך אין בנמצא קובץ הוראות, שיקיף את הטיפול להליכו. לא נקבע בכתב, מי בכל מקרה מוסמך להחליט על האמצעים שיונקטו, בעיקר אם יהא זה צמצום אספקה או הפסקתה, ומי יחליט על הגשת תביעה משפטית או על קביעת הסדרי תשלום מיוחדים.

במקרה של אי סילוק חשבוניות בגין אספקת מים מופעלים אמצעים – צמצום או הפסקה של אספקת מים – רק לאחר מתן התראה בכתב לצרכן; אולם כל חבל נוהג אחרת לגבי שלבי הטיפול בתחום זה ובמיוחד לגבי משך התקופה של אי-תשלום שאחריה נשלחת התראה.

2. ההסדרים, שנקבעו בחבלים השונים לגבי צמצום האספקה לרשויות מקומיות שונים הם: בחבלי המרכז והצפון מצמצמים את כמות המים במשך כל שעות היממה, ואילו בחבל הנגב רק בשעות 9 עד 12 לפני הצהריים. על פי רוב התבטא הטיפול של החבלים בחובותיהן של רשויות מקומיות בניהול משא ומתן לשם קביעת הסדרי תשלומים.

3. אמנם על מקורות לנקוט צעדים במקרה של אי תשלום חובות על ידי צרכני מים, כפי שנקבע בהסכמים עמם; אך בשים לב לכך, שהמדובר הוא באספקת מצרך חיוני, דרוש לדעת הביקורת לקבוע בנהלים את העקרונות לפעולות החברה ואת סמכויות החתימה על התראות והוראות הגבלה והפסקה של אספקת מים. הנהלים מן הדין שיובאו לאישורה של מועצת המנהלים של החברה. על החברה גם לדאוג לכך, שהחלטותיה ופעולותיה ימצאו בכל מקרה ביטוי נאות במסמכים הפנימיים. בעקבות הביקורת דנה החברה בדרכים לתיקון המצב כדי להגיע לעקרונות פעולה אחידים בחבלים.

אשר לטיפול בחובות מרשויות מקומיות, אמנם הגיעה החברה עוד לפני שנים מספר להסדר עם משרד הפנים, שלפיו העתקים מההתראות לרשויות המקומיות נשלחים לקציני המחוז, אולם הסדר זה אינו עונה למעשה על הצרכים ולא הביא לתוצאות, והחובות של הרשויות המקומיות לרוב הולכים וגדלים. על כן דרוש, לדעת הביקורת, שמקורות תקיים מחדש דיון עם משרד הפנים במגמה להגיע להסדר, שיבטיח סילוק החובות בזמן סביר: הגבלת האספקה של מים לרשות מקומית מביאה במקרים רבים לידי כך, שהאזרח, שסילק במועד את תשלומיו לרשות המקומית המספקת לו מים, יצא נפגע מהגבלת האספקה על ידי החברה עקב חובות של הרשות המקומית — מפעל המים.

רשות המים הארצית

ניהול ותחזוקה של מפעל המים הארצי

במשך המים של המדינה פועלים בעיקר שלושה סוגי מפעלים: מפעל המים הארצי, שהוא העורק הראשי של המים בישראל, המוביל את המים מהכנרת לדרום הארץ, מחבר וקושר אליו את המפעלים הקטנים ממנו, ויוצר על ידי כך מערכת מים כלי-ארצית; מפעלי מים ארציים, שהם בעלי אופי מיוחד — נסיוניים או מפעלים באזורי פיתוח — ושהועדו להם בעיקר תפקידים ממלכתיים; ומפעלי מים אזוריים שבבעלותה של חברת מקורות, המספקים מים לצרכים אזוריים.

בחוק המים, תשי"ט—1959, נקבע, שתכנון רשות המים הארצית, שתפקידה יהיו להקים את מפעל המים הארצי, לנהלו, לספק מים ממנו ולהחזיקו במצב תקין, לשפרו, להרחיבו ולעשות כל פעולה אחרת הדרושה לאספקת מים ממנו. בסעיף 46 לחוק נקבע, ששר החקלאות רשאי, באישור הממשלה, להסמיך תאגיד להיות רשות המים הארצית, ובלבד שרוב המניות המקנות כוח שליטה בו יוחזק בידי המדינה וההסתדרות הציונית העולמית או מוסדותיה; ההסמכה טעונה אישור הכנסת. באפריל 1961 הוסמכה מקורות, חברת מים בע"מ, כרשות המים הארצית, לאחר שהחברה שינתה את תוכניה ותקנותיה, בהתאם לגדרש בחוק המים. מועצת המנהלים ומינהלת החברה, בצירוף נציג שר החקלאות, שיש לו זכות הכרעה בכל הנוגע להנהלתה ולניהולה של הרשות, מהוות את המוסדות המנהלים של רשות המים הארצית (ראה דו"ח שנתי 13, עמ' 126). על פי החוק, רשות המים היא גוף מבוקר כמשמעותו בחוק מבקר המדינה, תשי"ח—1958 (נוסח משולב).

במחצית השנייה של 1969 נערכה ביקורת על דרכי הניהול, ההפעלה והתחזוקה של מפעל המים הארצי על ידי רשות המים הארצית.

מעמדו של המפעל

1. מפעל המים הארצי הוקם בשנים 1958 — 1964 מכספי תקציב הפיתוח של המדינה, והופעל ביוני 1964 על ידי חברת מקורות כרשות המים הארצית, בשם המדינה, כתנאי נאמנות. מעמד זה לא מצא ביטוי בהסכם בין המדינה כבעלת המפעל לבין רשות המים הארצית, לרבות ההסדרים והתנאים לניהולו של המפעל — מבחינה כספית, ארגונית ומינהלית — על ידי חברת מקורות.

החברה העבירה עוד ביולי 1964 למשרד האוצר הצעה בדבר הסדר בין המדינה לבין רשות המים הארצית, ובה הציגה שתי אפשרויות: הקניית הבעלות על המפעל לחברה תוך קביעת דרכי ההחזרה של ההשקעות למדינה; או הפעלת המפעל על בסיס חוזה נאמנות. בספטמבר 1966 העבירה החברה למשרד האוצר, על פי בקשתו, הצעה מפורטת בדבר העקרונות לחוזה נאמנות. להלן הנקודות העיקריות, שהועלו בהצעה. שיערוך המפעל ייעשה בעת שיוחלט על שיערוך השקעות החברה; המדינה תעמיד לרשות מקורות כנאמן הון חוזר, שעליו תשלם החברה ריבית, שתיוקף להוצאות ההפעלה. אשר להוצאות ההון (פחת וריבית), תועבר הריבית לממשלה, ואילו הפחת יישמש להשקעותיה בהשלמת המפעל ולהשקעות בחידושים ובשיפורים. התקציבים הקשורים במפעל יועברו לאישורו של שר החקלאות וישמשו בסיס לפעילות השוטפת. מחיר המים ייקבע על ידי הממשלה, והגרעון, במידה שיהיה, יכוסה מתקציב המדינה ישירות או באמצעות קרן האיוון לדמי מים. ביולי 1968 חזרה החברה והודיעה למשרד האוצר על הצורך בקיום דיון בכל הנוגע לעקרונות חוזה הנאמנות, אך מאז לא חלה התפתחות. בעקבות הביקורת הודיעה החברה למשרד מבקר המדינה בדצמבר 1969, כי היא פנתה שוב לחשב הכללי בדבר הצורך בהסדרת העניין.

2. בתקופת הקמתו של המפעל נתקבלו ההחלטות העקרוניות על ביצועו על ידי ועדת ביצוע של החברה בהשתתפותו של נציג שר החקלאות כבעל זכות הכרעה, ומתפקידה היה לדאוג לביצוע החלטותיה של רשות המים הארצית ולתאם את ענייני התכנון והביצוע. נציגים של שר החקלאות השתתפו גם בוועדות של החברה, שפעלו בתחומים חשובים, כגון מסירת עבודות לקבלנים והזמנה ורכישה של ציוד ותומרים.

לקראת מועד הפעלת המפעל התחילה מקורות בהתארגנות להקמתה של יחידה מינהלית נפרדת לניהולו — "חבל הירדן"; על החבל הוטלו ההפעלה והתחזוקה של המפעל. הוא מהווה יחידה ארגונית וחשבונית נפרדת במערך המים של החברה, עובדיו הם עובדי החברה, והוא מתנהל בהתאם לנהלי החברה. בחבל על ארבע נפותיו — כנרת, צלמון, יודפת, שמר — מועסקים כ-140 עובדים קבועים.

לאחר הפעלת המפעל נתקבלו ההחלטות על ניהולו, הפעלתו ותחזוקתו במוסדות המנהלים של החברה, ובהעדר הסכם מחייב בין הצדדים מנוהל המפעל למעשה בהתאם לנהלים הנהוגים בחברת מקורות.

תחזוקה

אספקת המים על ידי מקורות מוסדרת דרך חמישה חבלים, שארבעה מהם מספקים מים לצרכני החברה. חבל הירדן הוא היחיד שאינו מספק מים ישירות לצרכנים, אלא ליתר

החבלים של החברה. להלן כמויות המים שנשאבו מהכנרת בשנים 1964/65 — 1968/69 והעלות לפי הרישומים בחבל הירדן (ראה גם להלן — בלאי וריבית).

1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	כמות המים (במליוני מ ³)
102.2	196.8	201.3	252.8	267.1	
10.2	11.2	(1)12.7	(1)13.7	(1)15.9	העלות (במליוני ל"י)
10	5.6	6.3	5.4	6	העלות למ ³ (באגורות)

(1) מהעלות, לפי מאזני החברה, הופחתו תשלומי האוצר עבור פחת.

להלן הוצאות החבל, לפי מאזן החברה ל-1968.31, בהשוואה לתקציב המקורי של החברה (בל"י).

הוצאות למעשה	תקציב	
8,888,690	10,876,666	הפעלה (1)
2,329,312	2,922,377	תחזוקה (1)
4,528,137	3,713,622	בלאי
983,115	771,000	ריבית
434,043	490,380	הוצאות כלליות של החבל
861,360	849,972	הוצאות כלליות של המשרד הראשי
604,007	693,049	הוצאות בלתי נראות מראש, אריגונה, ביטוח ושונות
18,628,664	20,317,066	
		פחות
	354,099	הכנסות משנים קודמות
761,794	407,695	תשלום האוצר לכיסוי פחת לשנת 1966/67
17,866,870	20,317,066	סה"כ

(1) בכללה הוצאת פיקוח על המשרד הראשי בסכום כולל של 627,015 ל"י.

כמות המים, שנשאבה וסופקה, הייתה כדלהלן (במליוני מ³).

למעשה	אומדן	
252.8	231.6	שאיבת מהכנרת
79.6	78.3	תוספת מים ממפעלים אחרים
332.4	309.9	
211.8	213.1	מזה: אספקת מים לחבלים
120.6	96.8	מים להחדרה
332.4	309.9	סה"כ

בשנה הראשונה להפעלת המפעל, כשכמות המים שנשאבה הייתה קטנה, הייתה עלות גבוהה במיוחד. השינויים בעלות המים מאז 1965/66 מושפעים, לדברי החברה, מכמה

גורמים: מהיקף השאיבה; מבצעי תחזוקה חד-פעמיים; שינויים באיכות המים (מליחות וטיב תברואי) והאמצעים שהיה צורך לנקוט בקשר לכך; ויעילות העבודה של הצוות והציוד.

בין הגורמים לכך, שההוצאות למעשה בסעיפים להפעלה ותחזוקה היו קטנות מהתקציב, היו בעיקר הקטנת השימוש בכימיקלים לטיפול במים, וההקטנה בהוצאות חשמל לשאיבת מים עקב יעילות המשאבות.

עבודות תחזוקה

עבודות התחזוקה של המתקנים במפעל המים הארצי נעשות על ידי הצוותים הטכניים של החבל או של הנפות המסונפות לו. לביצוע פעולות התחזוקה הוקצב בשנת 1967/68 סך 2.9 מליון ל"י והוצא למעשה סך 2.3 מליון ל"י.

כדי להבטיח פעולה תקינה וסדירה של המפעל, למנוע בלאי מופרז ולצמצם הוצאות על תיקונים, יש לקבוע תכנית לטיפול מחזורי מונע במתקנים ובתחנות. מהנדס התחזוקה של החבל הכין לפני כמה שנים תכנית תחזוקה מחזורית, הקיימת עד היום. התכנית התבססה על הוראות היצרנים, שצורפו לציוד שנרכש בזמנו בחוץ לארץ, ועל הידע של בעלי מקצוע. בתכנית מפורטים סוגי הטיפול, תדירותו והגורם המבצע. מאחר שמפעל המים הארצי פועל למעלה מחמש שנים, עמד משרד מבקר המדינה על כך, שרשות המים הארצית תבחן את פרטיהן של תכניות התחזוקה ומידת התאמתן לתנאים, שבהם פועל המפעל.

- באוקטובר 1969 נערכה בדיקה בשתיים מארבע הנפות של חבל הירדן: יודפת וצלמון. נבדקו תכניות התחזוקה שבהן נרשמות הפעולות שיש לבצען, וכן נבדקה מידת ביצוען של הפעולות. הביקורת העלתה, שתכניות התחזוקה לא נתגשמו במלוא היקפן, ועבודות תחזוקה שתוכננו נדחו או לא בוצעו כלל, כגון בדיקת יעילות, פעולות ניקוי ומניעת נזילות במשאבה, במגוף חשמלי ואבזרים אחרים, בלא שנרשמו הסברים על כך.

בלאי וריבית

בשנת 1967/68 הוקצב עבור בלאי על ההשקעות סך 3.7 מליון ל"י; ההוצאה למעשה הסתכמה ב-4.5 מליון ל"י על בסיס כלל ההשקעה ליום 1.4.1967, כמפורט להלן (בל"י).

ס"ה הפחת	ההשקעה ל- 1.4.1967	הפחת ל- 1967/68	ס"ה הפחת
המפעל הארצי	316,116,758	3,800,679	
מעיינות מלוחים	21,697,354	244,490	
קווים ומתקני חשמל	7,130,062	292,180	
תחזוקת מתקנים	1,242,365	73,131	
ס"ה מתקני המפעל הארצי	346,186,539	4,410,480	
השקעות כלליות	6,107,798	117,657	4,528,137
מתקני מיהול ושילוב	8,588,177	221,916	
מתקני קליטה	29,356,383	739,319	961,235
ס"ה	390,238,897	5,489,372	5,489,372

מאחר שמפעל המים הארצי לא שאב את מלוא כמות המים, שהוא מסוגל לשאוב מבחינה הנדסית, אלא, לפי חישובי מקורות, בשיעור ממוצע של 82%, חושב הבלאי בהתאם לכללי המים (חישוב דמי מים), תשכ"ב — 1961, על 82% מההשקעה. סכום הבלאי, שנוקף לחובת הוצאות אספקת המים של חבל הירדן, הסתכם ב-4,528,137 ל"י*.

כללי המים הסדירו גם את דרכי חישוב הריבית בחשבון אספקת המים לגבי מפעלים שבבעלותו של ספק המים. כיוון שמפעל המים הארצי הוא בבעלות המדינה, קבע משרד האוצר באפריל 1968 את אחוז הריבית ודרך זקיפתה, כמפורט להלן: סכום הריבית ל-1967/68 הועמד על 15.5 מליון ל"י, לפי חישוב של 5% על השקעה של 400 מליון ל"י ולפי ניצולת בשיעור 77%.

מקורות קיבלה בשנה הנדונה משרד האוצר סובסידיה מיוחדת בסך 4.2 מליון ל"י לכיסוי בלאי במפעל המים הארצי. היא הוסיפה, בהתחשבות בינה לבין קרן האיזון לדמי מים, סובסידיה זאת להכנסותיה מאספקת מים. בסופו של דבר — בחשבון אספקת המים הארצי של מקורות — אינו מופיע בלאי עבור המפעל הארצי. באותה שנה קבע משרד האוצר, שסכום הריבית לא ייוקף לחשבון הוצאות אספקת המים של המפעל, אלא לחובת סעיף סובסידיות של האוצר ויירשם בחשבון הכנסות המדינה מריבית. הסדרים דומים עם משרד האוצר היו גם בשנים קודם לכן. עקב כך, עלות המים של המפעל הארצי אינה כוללת בלאי וריבית (סכום הריבית בסך 983,115 ל"י, המופיע בחשבון אספקת המים של החבל, ראה טבלה בעמ' 342, מתייחס לריבית, ששולמה למעשה לספקי ציוד).

מגמתה הלגיטימית של הסובסידיה, שהעמיד האוצר לרשות החברה לכיסוי הוצאות הבלאי והריבית, היא להויל את מחיר המים המסופקים מהמפעל הארצי, ומגמה זו הגשימה מקורות הלכה למעשה. אולם דרוש היה להציג בחשבון ההוצאות של המפעל גם את הבלאי והריבית, שהסתכמו בשנת 1967/68 ב-20 מליון ל"י בקירוב, כדי שעלות המים של המפעל תוצג בצורה ריאלית. לדעת הביקורת על רשות המים הארצית לבחון, כעניין עקרוני ותוך תיאום עם משרד האוצר, את שאלת הצגתם של בלאי וריבית בחשבון ההוצאות של מפעל המים הארצי.

הוצאות כלליות

בשנת 1967/68 חויב חבל הירדן בהוצאות כלליות של המשרד הראשי של מקורות, שהסתכמו ב-861,360 ל"י, ובהוצאות פיקוח על ההפעלה והתחזוקה בסך 627,015 ל"י, ובסך הכל בהוצאות כלליות בסך 1,488,375 ל"י. דרכי חלוקתן של ההוצאות הכלליות במקורות בין מערך הפיתוח, האחראי להקמת מפעלים, לבין מערך המים, העוסק באספקת מים, נקבעו על ידי החברה במאי 1968; כבסיס לחלוקה שימשו נתונים על מצבת כוח אדם, רכב, והערך הכספי של הפעילות בתחומים שונים במערך המים ובמערך הפיתוח. כתוצאה מכך נקבע, שסך 4.5 מליון ל"י מתוך ההוצאות הכלליות של החברה בסך 8 מליון ל"י ב-1967/68 ייוקפו לחובת מערך המים של החברה. חלוקת אותו סכום של 4.5 מליון ל"י בין חמשת החבלים של מערך המים נעשתה לפי תפוקת המים של החבלים. מאחר שחבל הירדן סיפק כ-30% מכלל תפוקת המים של החברה, נשא הוא גם בהוצאות כלליות בשיעור זה. יוצא, שחלוקת ההוצאות בין החבלים נעשתה בדרך שונה מזו, שעל פיה נקבעה החלוקה הבסיסית בין מערך הפיתוח לבין מערך המים של החברה.

* ההפחתה לבלאי בסך 961,235 ל"י, המופיעה בטבלת דלעיל, מתייחסת למתקני קליטה ומיהול, ונוקפה לחובת חשבונות אספקת המים של יתר החבלים.

אילו נעשתה חלוקת ההוצאות הכלליות בהתאם לפעילות הקשורה בחבל הירדן, היה לפי חישובי משרד מבקר המדינה אחוז ההוצאות הכלליות קטן במידה ניכרת, ביחוד נוכח העובדה, שחבל הירדן מספק מים רק לחבלים של החברה ולא לצרכנים הבודדים, ולכן פטור הוא מהטיפול הרב הקשור במכירת מים, כגון החזקת רשת, קריאת מונים, הכנת חשבוניות וגבייה. דרוש היה להביא בחשבון עובדות אלה בעת קביעת חלקו של המפעל בהוצאות הכלליות של החברה.

הקמת המפעל — חשבוניות

אומדן הנדסי כספי

בדו"ח שנתי 17 (עמ' 281) צוין, שההשקעות בתכנונו והקמתו של המפעל הסתכמו ב- 366.1 מליון ל"י ל-31.3.1966 לעומת אומדן כספי מעודכן, שהוכן על ידי תה"ל לסוף 1965, בסך 351.1 מליון ל"י. ביולי 1968 הוכנה תוספת לאומדן, בסך 1.4 מליון ל"י, שנועדה להגדיל את ההשקעה בתחנת השאיבה מנשה. ההשקעה למעשה ל-31.3.1969 הסתכמה בסך 402.4 מליון ל"י. להלן השוואה בין האומדן לבין ההוצאות למעשה ל-31.3.1969 (במליוני ל"י).

המבנה	הוצאות למעשה ל-31.3.1969	אומדן הוצאות מעודכן לדצמבר 1965	הפרש
תחנות שאיבה	77.389	1053.132	24.257
צינורות לחץ וסיפונים	18.385	14.096	4.289
תעלות	46.962	36.564	10.398
בריכות ומאגרים	37.641	24.737	12.904
מנהרות	26.900	20.884	6.016
קו צינורות "108"	124.273	114.564	9.709
מעיינות מלחים	26.338	19.380	6.958
שונות	44.529	69.184	(24.655)
סה"כ	402.417	352.541	(14%) 49.876

(1) כולל תוספת מיולי 1968 עבור תחנת מנשה בסך 1.4 מליון ל"י.

תקציבים והוצאות

1. בדו"ח שנתי 17 (עמ' 282) קבע מבקר המדינה, שבהתחשב בסכומים השנתיים הגדולים מאוד, שמומנו מתקציבי הפיתוח של המדינה, ובהפרשים בין סכומי התקציב ובין סכומי ההוצאה השנתיים כפי שנתבררו, דרושה בדיקה מפורטת ומעמיקה של ההסדר התקציבי הכספי של מפעל המים הארצי. באוקטובר 1966 מינה החשב הכללי רואה חשבון, שיבדוק את חשבוניות מפעל המים הארצי.

על פי בקשת משרד מבקר המדינה המציא משרד האוצר את חמשת הדו"חות של רואה החשבון על ביקורתו במפעל המים הארצי. דו"חות אלה כללו בדיקה בנושאים המפורטים להלן: ציוד המפעל הארצי, שנשאר בבית החרושת יובל גד, בסך כ-3.15 מליון ל"י; טיפול החברה בדירות, שנרכשו בעת הקמת המפעל, ושהושקעו בהן 1.3 מליון ל"י; דרכי זקיפת הוצאות כלליות של מערך הפיתוח בחברת מקורות לחובת ההשקעות במפעל הארצי, שהסתכמו עד 31.3.1968 בכ-8.9 מליון ל"י; מלאי, שנשאר לאחר הקמת המפעל

הארצי ושוויו כ-1.5 מליון ל"י; השקעות במפעל הארצי, שאינו נכס, הכוללות בעיקר מחקרים ושבהם הושקעו כ-10.5 מליון ל"י. לפי המסמכים, שהומצאו למשרד מבקר המדינה, עוד לא התייחס רואה החשבון לבדיקה של ההסדר התקציבי הכספי של מפעל המים הארצי, שעל חשיבותה עמד מבקר המדינה.

2. עד 31.3.1968 הקציבה המדינה בתקציבי הפיתוח למפעל המים הארצי ולמתקני הקליטה למי המפעל סך של 422.8 מליון ל"י כמפורט להלן (במליוני ל"י).

המפעל הארצי	מתקני קליטה	ס"ה
עד 1964/65	4.100	334.162
1965/66	17.550	41.250
1966/67	9.000	23.200
1967/68	9.320	24.225
	39.970	422.837

כדי להגביר את כושרם של המפעלים האזוריים של החברה בקליטת מי המפעל הארצי ולשפר את המצב ההידרולוגי בגוש דן ובשפלת לוד הוקמו מתקני קליטה (ראה דו"ח שנתי 18, עמ' 284). במתקנים אלה הושקע, עד 31.3.1968, סך של 30.8 מליון ל"י.

להלן השוואה של כלל ההשקעות במפעל המים ובמתקני קליטה והתקבולים מהאוצר לפי המאזן ל-31.3.1968, אל ההקצבות מתקציב הפיתוח על שינויו לאותו מועד (במליוני ל"י).

השקעות לפי המאזן	תקבולים מהאוצר לפי המאזן	תקציב פיתוח מעודכן
391.759	393.105	382.867
30.815	29.416	39.970
(1)422.574	(2)422.521	422.837

(1) לפני ניכוי פחת בסך 10.859 מליון ל"י.

(2) לפני ניכוי חיובים שונים בסך 10.535 מליון ל"י (פחת וכו').

קיימת אמנם התאמה בין הסכומים הכוללים של ההשקעות והתקבולים, כפי שגרשמו במאזן ל-31.3.1968, לבין סך כל התקציב המעודכן לאותו מועד. אולם כלל ההשקעות במפעל הארצי עלה ב-8.9 מליון ל"י על התקציב המעודכן; וכלל התקבולים עלה ב-10.2 מליון ל"י על התקציב המעודכן. לעומת זאת, נפלו התקבולים לביצוע מתקני קליטה בכ-10.5 מליון ל"י מהתקציב המעודכן לביצוע המתקנים; וכלל ההשקעות בהם נפל ב-9.2 מליון ל"י מהתקציב המעודכן. יוצא שהתקציב העודף, שנועד למתקני קליטה, שימש לכיסוי ההשקעות העודפות במפעל המים הארצי.

עוד העלתה הביקורת, שהשקעות במתקני קליטה ליום 31.3.1968 הוצגו במאזן בסכום של 7.3 מליון ל"י פחות מההשקעות למעשה. סכום ההשקעות במתקני הקליטה, שלא נשחקפו במאזן, הועבר להשקעות החברה במפעלים האזוריים שלה. גם התקבולים הוצגו

בסכום של 10.6 מליון ל"י פחות מהתקבולים למעשה. התקבולים שלא הוצגו במאזן המפעל נזקפו לחובת מקורות. על פעולות אלה קיבלה מקורות את אישורו של משרד האוצר. לשם התאמה במאזן הוקטן בו סכום ההשקעות בקו ראש העין — מיסעף גוש דן, שבוצע מתקציב מתקני קליטה, באותו סכום של 7.3 מליון ל"י.

יוצא, שכספים, שהוקצבו להשקעה במתקני קליטה של מפעל המים הארצי — שלפי ההסדרים הקיימים הם בבעלות המדינה ומנוהלים בנאמנות על ידי מקורות — הושקעו אמנם במתקני קליטה, אולם מתקנים אלה בחלקם הפכו בסופו של דבר מתקנים של מפעלים אזוריים שבבעלות מקורות. העברת חלק מההשקעות במתקני קליטה והמיומן שנועד לכך לחובת השקעות החברה במפעלים אזוריים, בוצעה באישור החשב הכללי של האוצר. החברה הסבירה, שהדבר נעשה מתוך שיקולים הידרולוגיים, שנתבררו במשך השנים: בעוד שבשנים הראשונות הייתה המגמה העיקרית להקים מתקני קליטה מיוחדים במערך מפעל המים הארצי, הרי במשך הזמן הולכים מתקנים אלה ומשתלבים עם המפעלים האזוריים. אולם, לדעת הביקורת, לא היה להעברה, כפי שנעשתה, בסיס הנדסי וענייני, כאשר ההשקעות במפעל אחד פוצלו באופן שרירותי ורשומות בחלקן במסגרת מתקני קליטה שבבעלות המדינה ובחלקן במסגרת ההשקעות של חברת מקורות במפעלים אזוריים שבבעלותה.

3. - לאחר גמר הקמתו של מפעל המים הארצי נשארו בידי חברת יובל גד, שיצרה את הצינורות בקוטר 108" עבור המפעל, ציוד, מכונות ומתקנים שונים, השייכים למפעל המים הארצי ושעלותם, לפי המאזן של מפעל המים הארצי ל-31.3.1965, הסתכמה ב-3.15 מליון ל"י, והופחתה במלואה. לעומת זאת צוין בהערות למאזנה של חברת יובל גד ל-31.12.1965, שבידי החברה נמצא ציוד של מפעל המים הארצי לייצור צינורות בקוטר 108", שעלותו 2.92 מליון ל"י. עוד באוקטובר 1967 סוכם בין החשב הכללי לבין החברה, שהחברה תפנה לחברת יובל גד בהצעה, שיובל גד תרכוש את הציוד הדרוש לה מתוך הציוד הנ"ל. ביוני 1968 סוכם בין מקורות לבין יובל גד למכור לה חלק מהציוד, בעלות של כ-627,000 ל"י. רק במאוס 1969 פנתה החברה, בהסכמתו של החשב הכללי, למחלקת עבודות ציבוריות, שתקבע את ערך הציוד לצורך מכירתו לחברת יובל גד. עד סוף 1969 לא נסתיימה העסקה. משרד מבקר המדינה העיר למקורות, כי עליה היה לעשות למכירת הציוד ככל האפשר בסמוך למועד גמר ייצור הצינורות.